

Græcis dicta, & discendi facilitas, quam *Supra*
heic iidem vocant, à caliditate & siccitate, ita
 eorundem hebetudo ac tarditas à contrariis,
 nempe à frigiditate & humiditate exordium su-
 scipiunt, Galenus capite duodecimo, 16. 18. & 22.
 artis medicinalis.

Septima, quod tardi sint motus: & hoc frigidi-
 tatis ac humiditatis ratione: frigidi enim pro-
 prium est non mouere: humidi vero, relaxare.

Octaua, quod sint pigri.

Nona, quod sint somniculosiores: quorum o-
 mnium causa ex iam dictis satis constant.

Postremis duobus versibus reperiuntur notæ
 prædictæ cum quibusdam aliis.

Prima, quod sint somnolenti.

Secunda, pigri ac tardi sint ad quamlibet ope-
 rationem.

Tertia, quod multi sputi: frigiditas enim im-
 probe concoquit ac digerit: proinde multa in
 corpore excrementa relinquit.

Quarta, quod sensibus minime vigeant. Gale-
 nus cap. 22. artis medic.

Quinta, quod sint pingues.

Sexta, quod album habeant faciei colorem, de
 quo satis in præcedenti capite, nempe 89.

DE TEMPERATURA

Melancholica.

CAPVT XCI.

Restat adhuc tristis cholera substantia nigra:
 Qua reddit prauos, pertristes, pauca loquentes.
 Hi vigilant studii, nec menti est dodita somno.
 Seruant propositum, sibi nil repugnant fere tutum.

Inno-

*Inuidus & tristis, cupidus, dextraq; tenacis,
Non expers fraudis, timidus, luteiq; coloris.*

Signa melancholicæ temperaturæ hoc in loco referuntur.

Ac primum quidem, quod melancholici sint prauis, hoc est, malis, feris ac perditis moribus, ut qui eo mœstitiæ facile inducantur, ut mortem desiderent, iugularique se optent: & odio prosequantur omnes quotquot viderint. Galenus libro 3. de loc. affect. cap. 7.

Secundum, quod tristes admodum sint, insidiasque sibi tendi in omni vita suspicentur: ob turbidos nimirum & tenebricosos qui ex melancholico humore procreantur spiritus. Quemadmodum enim puri ac tenues spiritus lætitiâ, ita contrario turbulenti ac crassi tristitiâ contrahunt.

Tertium, quod taciturni sint, & paucorum verborum: ut enim caliditas garrulitatem, sic frigiditas taciturnitatem & silentium generat.

Quartum, quod ad bonarum artium studia apti, habiles atque accommodati sint: propter solitudines nimirum & secreta quæ fere petunt loca. Nam, ut libro secundo, epistol. vltima, Horatius ait:

Scriptorum chorus omnis amat nemus, & fugit urbes.

Eandem sententiam sic extulit Ovidius lib. 3. eleg. 1. Tristium.

Carmina secessum scribentis & atia quarunt.

Hinc est quod Hippocrates de Democrito Abderita ad Philopœmenem ita scriptum reliquit: Non insaniam, sed quandam excellentem mentis sanitatem vir ille declarat, dum neque liberorum,

rorum, neque vxoris, neque cognatorum, neque rei familiaris, neque omnino alicuius curam gerit, sed & diu & noctu apud seipsum consistit, & priuatim vitam degit, plerumque in antris & solitudinibus, aut sub arborum vmbis, aut in mollibus herbis, aut apud frequentia aquarum fluenta. Contingunt igitur talia plerumque atrabile percitis. Taciturni enim aliquando sunt, & solitarii ac deserti amantes, & rerum familiarium conspectum auersantur, alienum putantes. Nec vero dissimile vero est, etiam his qui circa disciplinas versantur, ab vna erga sapientiam adfectione alias curas exclusas esse. Lege Aristotelem problemate 1. sect. 30. Ciceronem libro 1. Tusculan. quæstion. & Quintilianum libro 10. capite 3.

Quintum, quod breuibus admodum minimeque profundis pertententur somnis. Nam ad somnum creandum calidum adesse humorem opus est: hic enim concoqui expedite potest, indeque ad caput vapores surriguntur, à quibus subinde somnus inducitur. Quod si deest, exiguusque humor aut concoctus difficilis inest, somnus non oritur. Qua de causa post cibum somnolentissimi fieri ob calorem solemus. Melancholicos vero & vehementer æstuantem infomnia tenent: illos, quia refrigeratus humor penitus est: hos, quia nullus est, aut certe minimus. Horribilia etiam visa melancholicis per quietem obiciuntur, quibus maturius è somno excitantur. Galenus libro primo, capite octauo, de symptom. cau. Et Cælius Rhodiginus libro 16. capite 36. & 37. lect. antiq.

Sextum, quod constantes ac stabiles admodum

dum sint in rebus gerendis, ægerrimeque dimoueantur ab eo, quod menti semel hæserit, adeoque difficulter etiam, si quando offendantur, in veterem gratiam restitui possint. Et hoc certe ficcitatis occasione, quæ non sinit propositum, facile immutari.

Septimum, quod nil sibi tutum fore putent, eoque semper timeant. Hinc est quod Galenus lib. 2. capite 7. de sympt. causis ita scriptum reliquit: Illud quod ab Hippocrate perhibetur, omnibus melancholiæ speciebus commune esse videtur. Si timor & mœstitia multo tempore durant, melancholicum eiusmodi symptoma est. Sunt enim omnes sine causa mœsti: nec si roges quamobrem mœreant, reddere causam possint. Timent autem eorum nonnulli tum mortem, tum alia, quæ minime sunt timenda. Nec defunt & qui mori vehementer expetant. Ceterum quod ex atra bile, cum principium rationalis animæ occupauit, timor mœrorque, ac mortis expectatio accidant, nihil mirum. Siquidem etiam eorum, quæ extra corpus sunt, nihil videmus, quod nos perinde terreat, ac tenebræ. Ergo cum tenebræ rationalis animæ parti sunt circumfusæ, necesse est hominem timere: vt qui semper vna cum corpore suo timoris causam circumferat. Quod enim nobis extrinsecus fit, altissimis tenebris circumdatum nobis aërem ad tempus aliquod occupantibus, id melancholiæ vitio laborantibus ab interno & ipso corpore contingit, scilicet vel ipsa nigra bile cerebrum occupante: vel aliqua melancholici halitus exhalatione, veluti in morbo quem flatuosum & hypochondriacum vocant. Idem libro tertio, c. 1.

Lib. 6. aphorism. Aphorism. 23.

Z

pit

pite septimo, de locis affectis iam citatam sententiam his fere repetit verbis: Differunt autem inter se melancholici. Nam omnes timent, moerent, vitam damnant, odio habent homines, sed non omnes mori cupiunt. Etenim hoc ipsum nonnullis melancholię caput est, quod mortem pertimescunt. Quosdam etiam alieno admodum atque extraneo videbis animo: utpote, qui simul & mortem metuant, & tamen mortem sibi consciscant. Proinde recte videtur Hippocrates omnia ipsorum accidentia in duo hæc coegisse, metum & mœstitiā. Mœstitia nimirum eos inducit, ut odio prosequantur omnes quotquot viderint, nunquam non tristitiā præ se ferentes: terrentur quoque ut in tenebris pueri, atque ex adultis indocti. Sane quemadmodum externa tenebræ omnibus fere hominibus pauorem inducunt, nisi vel audaces admodum vel edocti fuerint: sic atræ bilis color, mentis sedem tenebris similem reddens, timorem efficit. Etenim summis tum medicis tum philosophis in confesso est, & humores & omnino corporis temperamentum animæ actiones variare posse. Postremis duobus versibus repetuntur quedam ex iam dictis, & adduntur nonnulla alia.

Primum, quod sint invidi: Est enim invidia tristitiæ species.

Secundum, quod tristes.

Tertium, quod auari.

Quartum, quod tenaces.

Quintum, quod fraudulentī.

Sextum, quod valde timidi.

Septimum, quod lutei, id est, terrei siue fuscī coloris sint. Color enim pure fuscus, qui viriditati

rati propinquus est, melancholiæ dominium ostendit, teste Rhaze libro secundo, capite primo ad Almanforem.

DE COLORIBVS.

CAPVT XCII.

H*I sunt humores, qui præstant cuique colores.
Omnibus in rebus ex phlegmate fit color albus,
Sanguine fit rubeus, cholera rubea quoque rufus,*

INDICIA REDVNDANTIS sanguinis.

*Si peccet sanguis, facies rubet, extat ocellus,
Inflantur gena, corpus nimiumque grauatur,
Est pulsusque frequens, plenus, mollis, dolor ingens,
Imprimis frontis, fit constipatio ventris,
Siccaque lingua, sius, sunt somnia plena rubore,
Dulcor adest sputi, sunt acria dulcia quaque,*

Hic cuiusque temperaturæ ex coloribus indicia præscribuntur. Phlegmatici enim coloris sunt albi: biliosi, pallidi siue flauis: sanguinei, rubri: melancholici vero fusci. Est autem color fuscus proprie, Galeno libro 14. capite 9. Therapeu. method. teste, inter rubrum & nigrum medius. Sed de his omnibus in præcedentibus satis iam dictum est.

Secundo loco tredecim traduntur notæ redundantis sanguinis.

Prima, rubor faciei: ob ascensum enim sanguinis omnia quæ circa caput sunt, rubicundiora apparent.

Secunda, oculorum prominentia: calor nan-

Z 2 que

que exuberantis sanguinis ipsos dilatat, ac flatu distendit.

Tertia, genarum inflatio: cuius eadem est ratio.

Quarta, vniuersi corporis cum distentione grauitas: Natura enim cum contentos humores moderari nequeat, corpusque multitudine grauatum sustinere minus valeat, supplanatur ac deicitur.

Quinta, pulsus creber, propter caliditatem, quæ sanguinis multitudinem sequitur.

Sexta, pulsus plenus: ob calidorum & humidorum vaporum copiam.

Septima, pulsus mollis: nimia enim sanguinis exuperantia arteriæ emolliuntur.

Octaua, dolor capitis, & maxime quidem circa frontem, ob sanguinis in plexu reticulari, ut quibusdam placet, augmentum.

Nonna, ventris constipatio: nimia enim caliditate faeces exiccantur & indurantur.

Decima, siccitas linguæ ob eandem causam.

Vndecima, vehementia sitis: orificium enim stomachi præ nimia caliditate exiccatur.

Duodecima, somnia plena rubore: Nam quæ in somnis visuntur agique putantur, magna ex parte corporis affectionem humorumque naturam, plenitudinem, defectum ac qualitatem testantur. Nam qui ægre se moueri putant, aut graui onera portare, aut in ea se impediri, quam se efficere somniant, animale facultatem ex plenitudine aut crassitie, aut viscositate humorum depraunte habere coniciendum est. Contra qui se vel volare, vel currere ocysime credunt, humores paucos eosque leues minimeque

excre-

excrementitios habere verisimile est. Et qui nocturnas Veneris imagines patiuntur, genitali semine abundare. Ad eundem modum, qui in locis foetentibus, sordidis ac immundis se volutari putant, illos in corpore materiam putrem corruptamq; ac grauiter olentem habere suspicio est: quemadmodum contra qui in locis odoris se esse autumant, materiam probam suauiterq; olentem: & cui accensus ignis apparet, hunc a flaua bile infestari: cui vero fumus aut caligo aut profunda tenebrae, ab atra bile. Imbres autem frigidum humorem abundare testantur: nix vero & glacies, & grando, frigidam pituitam. Gallorum gallinaceorum cristas habere, aut rufa quædam, sanguinem exuperare. Luctatorem qui sibi visus fuit in sanguinis folio stare, & vix supereminere, multo sanguine abundare Galenus coniecit, & euacuatione opus habere. Hæc fere Galenus commentar. 3. in libro primo epidem. aphorism. 1. & in libello de dignotione ex insomniis. Lege & Rhazem libro secundo, capite vigesimoquarto, ad Almanforem, & Aui-cennam secunda primi, doctrin. tertia, capite septimo.

Decima tertia, dulcedo sputi: propter sanguinis dulcedinem. Rhazes libro secundo, capite 20. ad Almanforem.

INDICIA EXUPERANTIS

Choleræ, siue flauæ bilis.

*Accusat choleram dextra color, aspera lingua,
Tinnitus, vomitusq; frequens, vigilansia multa,
Multis sitis pinguis, egestio, tormina ventris.
Nausea fit, morsus cordis languescit orexu.*

Z 3

Paul.

*Pulsus adest gracilis, durus, velocq̃, calefcens.
Aret, amarescūq̃, incendia somnia fingit.*

Legē de his omnibus Rhazem, lib. 2. cap. 1.
ad Almanforem, & Auicennam 2. 1. doct̃r. 3. ca-
pite 7.

INDICIA REDVNDAN-
tis phlegmatis.

*Phlegma supergrediens proprias in corpore l'ges,
Os facit inspidum, fastidia crebra, saluas.
Costarum, stomachi simul occipitūq̃, dolores.
Pulsus adest rarus, tardus, mollis, quoq̃, inanis.
Præcedit fallax phantasmata somnia aquosa.*

Rhazes lib. 2. cap. 23. ad Almanforem, & Aui-
cenna 2. 1. doct̃r. 3. cap. 7.

INDICIA ABVNDAN-
tis Melancholiae.

*Humorum pleno dum saxe in corpore regnat,
Nigra cutis, durus pulsus, tenuiq̃, urina.
Solicitude, tumor, tristitia, somnia tetra.
Acescunt ructus, sapor ē sputaminis idem.
Lauēq̃, præcipue tinnit vel sibulat auris.*

Rhazes lib. 2. cap. 22. ad Almanforem & Aui-
cenna 2. 1. doct̃r. 3. cap. 7.

DE PHLEBOTOMIA, AC
primo quidem de ætate phle-
botomiae.

CAPVT XCIII.

DEnus septenus vix phlebotomom petit annus.
Spiritus vberiorq̃, exit per phlebotomiam.

Spiri-

*Spiritus ex potu vini mox multiplicatur,
Humorumq; cibo damnum lente reparatur.
Lumina clarificat, syncerat phlebotomia
Mentes & cerebrum, calidas facit esse medullas.
Viscera purgabit, stomachum ventremq; coërcet,
Petros dat sensu, dat somnum, tadia tollit.
Auditus vocem, vires producit & auget.*

De venæ sectione, quam *Φλεβοτομία* Græci
vocant, iam agitur: Ac primo quidem huic rei
accommodata ostenditur ætas, annus nimirum
decimus septimus, vel vt aliis placet, decimus-
quartus. Pueris namque vsque ad quartumdec-
imum ætatis annum sanguis mittendus non
est: carnem enim habent teneram & facile per-
spirabilem. Quod Galenus libro nono, capite
decimoseptimo, method. medend. his testatur
verbis: Puerorum, inquit, substantia omnium
facilime digeritur ac dissipatur, propterea quod
est omnium humidissima: & nulla frigidior,
hoc est, omnium minime frigida. Quò minus
vacuantis præsidii eget, cum habeat ex se ipsa,
vnde naturaliter vacuetur. Idem etiam libro II.
capite 14. eiusdem operis de synocho loquens
confirmat. Si in puerum incidat, qui quartum-
decimum annum hætenus non attigit, mitti il-
li sanguis non debet, propterea quod tantil-
lis, cum præferrim calidi ac humidi sint, pluri-
mum corporis substantiæ quoridie defluat ac di-
geratur. Ita quod ex incidenda vena molien-
dum nobis fuerat, id vltro nobis ex curandi cor-
poris natura præstatur. Quanquam Auenzoarus
memorie dederit, se filiolo trino venam dissecu-
isse, atq; hunc à morte tali remedio liberasse.
Quod si corpus decimumquartum annum ex-

*Auerh. lib.
7. cap. 3. col-
lectan.*

cesserit, æstimandum est, qualisnam eius natura sit, num gracilis, spissa, dura, & copiosi sanguinis, an contra. Atque ita in priore missionem sanguinis adhibebis: in secunda, nequaquam. Senibus quoque post septuagesimum annum, si multi sanguinis fuerint, viresque robustas habuerint, ac morbus ita iubeat, venam secabis. Quod si in hac ætate constitutis, vires parum valida sint, & sanguine non admodum abundant, in totum ab huiusmodi euacuatione arcendi sunt. In his enim cum, Galeno libro quarto, capite decimo, de sanitate tuend. teste, sanguis bonus exiguus sit, crudi vero humores plurimi, incisa vena bonum sanguinem emittit: malum vero qui in primis maxime venis circa iecur, & quod mesenterium vocant, colligitur, in totum attrahit corpus.

Secundo loco vnicum innuitur ex phlebomia incommodum: nempe quod vberior per ipsam exhalet spiritus. Quod certe Galenus in libello de scarificatione his ostendit verbis: Venam incidere saepe in anno, minime commodum puto. Nam vna cum multo sanguine vitalis spiritus excernitur. Hoc autem frequentius consumpto, & tota corporis moles perfrigeratur, & omnia animalia opera peius fiunt. Frequentior igitur venæ sectio maturam senectam, & hanc morbis grauioribus obnoxiam reddit: cuiusmodi sunt cachexia, hydrops, arthritis, tremor, paralysis & apoplexia. Impensius enim refrigerato nativo calore, humidoq; primigenio immutato viscera languescunt, cruditas dominatur, quæ tot malorum causa fit atq; origo.

Tertio versu traditur remedium reparandum

rum spirituum, potus nimirum vini. Hoc enim ex omnibus celeriter ac subito nutrientibus, veluti supra capite 8. & 11. ostendimus, principem obtinet locum. Quin ex cibo quoque, vt quarto docetur versu, spiritus recuperantur: sed lente, hoc est, tardius. Vbi sciendum cum primis, quod exhibendus sit à venæ sectione cibus concoctus facili, optimi succi, ac plurimi nutrimenti, velut oua forbilia, & eiusmodi. Eo moderatius tamen, vt libro septimo, capite vigesimo primo, ad Almanforem Rhazes præcipit, primo ac secundo die vtendum est: quippe concoctoria facultas, sanguinis eductione debilis, multum superare cibum nequit. Hinc Isaacus in diætiis ita ferme scriptum reliquit: Cibus ipsis minuendus, sed potus augendus, respectu nimirum cibi, & non consuetudinis: imo vero quam ante phlebotomiam minus bibendum est, quod virtus concoctrix debilior adhuc sit, quam vt copiam eius ferat.

Quarto demum loco vndecim moderatæ atque tempestiue phlebotomiæ enumerantur comoda.

Primum, quod visus aciem roboret, clariorumq; reddat: imminutis enim & detractis per phlebotomiam humoribus, quorum effumatione oculorum claritas obscurabatur, visus necessario roboratur ac reficitur.

Secundum, quod cerebrum expurget, integritatem menti restituat, & ingenii excitet aciem: idq; consimilem omnino ob causam.

Tertium, quod medullas excalfaciat: superfluas namq; humiditates, quarum confluxu in- frigidabantur, absumit.

Z s

Quar-

Quartum, quod viscera, id est, interiora expurger: leuata namq; quæ corpus nostrum regit natura exonerataq; sanguine, quo velut sarcina premebatur, haud ægre crudos in interioribus detentos humores concoquit & euincit.

Quintum, quod vomitus & alui profluvia cohibeat: humores enim ab interioribus ad externas reuellit partes. Hinc ab Auicenna quarta r. capite vigesimo, ita scriptum est: Phlebotomia, propterea quod ad diuersa trahit, naturam secundum plurimum retinet. Vbi tamen silentio prætereundum non est, quod in alui profluvio cubiti vena incidenda veniat: vt quæ citissime conspicuam nonnunquam adferat vtilitatem: quod si contra feces, nempe in pede, nihil omnino profuerit. Accidit tamen aliquando, vt alius venæ sectione fluida magis fiat, idq; duobus maxime modis: Vno quidem, quod naturæ onere per phlebotomiam sublato virtus roboretur, adeoq; alias haud raro incitet euacuationes: Altero vero, quando alui profluvium oritur ex retentricis facultaris imbecillitate. Ea enim venæ sectione augetur: quo fit, vt venter magis proritetur.

Sextum, quod sensus efficiat puriores: euaporationem enim ad caput, vnde sensus turbantur, imminuit.

Septimum, quod immodicis conferat vigiliis: si quidem humorum exuperantiam, vnde acres subinde atq; diuersi sursum feruntur fumi, qui somnum impediunt, euacuat.

Octauum, quod radia, id est, nimiam corporis grauitatem segnitiemq; siue lassitudinem tollat: leuat namq; quæ corpus nostrum regit naturam,

eturam, exoneratq; humorum multitudine, quibus velut onere quodam grauissimo premebatur. Melancholia quoq; quæ præcipua quædam tardiorum ac grauitatum causa existit atque origo, vna cum sanguine educitur: quippe fæx eius est & sedimentum.

Nonum, quod audiendi difficultatem corrigat: imminuit enim redundantiam humorum, vnde crassi ac flatuosi fursum euecti spiritus auditorios obturant meatus.

Decimum, quod voci conferat: subtrahit namque superfluas humiditates, quibus vocalis arteria immodice irrigata raucas edebat voces.

Vndecimum, quod vires reficiat augeatq;: siquidem corpora humorum exonerato multitudine vires recreantur & augentur.

Q V I B V S M E N S I B V S

conueniat, quibusve noceat
Phlebotomia.

C A P V T X C I I I I .

Tres insunt istu, *Maius, September, Aprilis,*
Et sunt Lunares, sunt velut Hydra dies.

Prima dies primi, postremaq; posteriorum,

Nec sanguis minui, nec carnibus anseris uti.

Sit senum atq; iuuenta licet, si sanguis abundat,

Omni mense probe confert inciso vena.

Hi sunt tres menses, Maius, September, Aprilis,

In quibus eminus, ut longo tempore viuas.

Tria hoc in loco traduntur. Ac *primum* quidem, quod tres menses sunt lunares, nempe *Maius, Aprilis, & September*, ipsisq; dies quidam insunt, quibus venam incidere nefas habeatur:

Maii

Maui scilicet primus, & reliquorum trigessimus. Id vero vulgo quidem ita creditur, cum reuera fictum atq; à veritate alienum sit. Siquidem & his ipsis diebus, modo constellatio non deterreat, venam secare nihil impedit. Vanum item ac errore plenum est, & quod de anserum, esu subiungitur, magisq; fascinationitribuendum, vel tractum forte à Iudæorum consuetudine esse existimandum.

Secundum, quod senibus æque atque iuuenibus singulo quoque mense, modo in venis sanguis abundet, ac morbus ita iubeat, sanguinem subtrahere fas sit: vt in quibus non facile digeratur dissipeturq; substantia, & boni sanguinis adsit copia.

Tertium, quod phlebotomia pro conseruanda sanitate administranda sit in aliquo horū trium mensium: in Aprili scilicet, aut Maio, aut Septembri: differenter tamen. In Aprili enim ac Maio, iecoraria incidenda venit, ob exundantem nimirum sanguinis copiam: est enim tempus vernum. In Septembri vero lienaris: siquidem per id tempus, cum sit autumnale, atra bilis nonnullis plus cæteris colligitur.

DE IMPEDIMENTIS phleboromiæ.

CAPVT XCV.

FRigida natura, & frigens regio, dolor ingens,
Balnea post coitum, maior ætas, atq; senilis,
Morbus prolixus, potus, repletio & esca,
Si fragilis, vel subtilis sensus stomachi sit.
Et fastidii tibi non sunt phlebotomandi.

Duo-

Duodecim hic recensentur impedimēta phlebotomiæ.

Primum, frigida hominis natura: quippe quæ venæ sectione augeatur. Fundamentum enim caloris innati, sanguis est: hoc igitur per phlebotomiam imminuto & calorem innatum imminui, totumq; corpus graniter refrigerari necesse est. Galen. capite sexto de curand. rat. per sang. missionem.

Secundum, regio impense frigida: Hæc enim largam vacationem, qualis phlebotomia est, haud sustinet: quod corpus detracto cum sanguine nativo calore satis antea refrigeratum magis subinde refrigeret. Præterea nec calida nimis regio venæ sectionem tolerat: quod sua caliditate vires dissoluat ac humores discutiat. Tempus etiam anni mittendo sanguine expendendum, num scilicet calidum sit, aut frigidum. In frigido enim tempore corpus refrigeratur: ideoque sanguinis missionem impedit. Quid enim attinet corpus antea abunde satis refrigeratum sanguinis detractioe magis refrigerare? In calido tempore improbe vacuati syncope & resolutione intereunt: quippe calorem ambientis è corpore foras euocatum spiritum digerit, resiccatque corporis habitum & imbecilliores reddit. Quocirca tum omnino à sanguinis missione abstinendum erit. Quod Galenus libro vndecimo, capite 4. method. medend. his verbis confirmat: Et omnino quidem non mittes in tempore æstatis, & regione æstuosa, & cœli statu calido ac siccò. Proinde eadem est temporis, quæ regionis, conditio.

Tertium, dolor ingens, sub quo & nimia corporis

poris inflammatio comprehenditur. In his enim
secta vena multa seditionem & agitationem in
humoribus excitat: phlebotomia nimirum at-
trahente ac vacuante humores, dolore vero at-
que inflammatione contranitentibus, adque se-
rapientibus. Siquidem dolor omnis & calor at-
trahunt influxumq; humorum efficiunt: quo fit
vt inflammatio augeatur, & natura magis debi-
litetur. Et hoc quidem, vbi temperatio & arti-
ficialis fuerit phlebotomia. Si vero acruatim,
vel ad animi deliquium vsque fiat, in prædictis
casibus plurimum adfert emolumenti. Quip-
pe hoc præsidio feruentis sanguinis copia in ma-
ximis inflammationibus educitur, & laborans
phlegmone pars refrigeratur. In vehementis-
simis autem doloribus ideo sanguinis missio
confert, quod sanguinis confluxum, dolorem
rescindendo, inhibet. Accedit quod excreto-
ria facultas causam dolorem excitantem eli-
cere properans phlegmonem interdum excitet.
Quum enim primis suis conatibus nihil profec-
cit, vehementius aggressa quod infestat expel-
lere sanguinis aliquid ex superpositis partibus
in afflictam simul exprimit, vt copiose libro 23.
methodi medend. capite tertio Galenus osten-
dit. Quapropter ne id accidat, sanguinem mit-
tere expedit. Et hæc fuit intentio Galeni com-
mentar. 23. libro 1. aphorif. vbi sic scriptum reli-
quit: In ardentissimis febribus si vsque ad animi
defectionem sanguis mittatur, statim totius
corporis habitus refrigeratur & febris extingui-
tur. In maximis vero doloribus nullum maius
noui remedium, quam vsque ad animi defectio-
nem euacuare. Lege plura apud eundem libr. 9.
me-

methodi medend. capite 4. & in libro de curan-
rat. per sanguin. missionem capit. 11. & Leonhar-
tum Fuchium libro 2. Sect. 5. capite 4. & 6. Insti-
tut. medic.

Quartum, Balneum, & maxime quidem *δια-
φορτικόν*, id est, resolutiuum. Hoc enim cum
Galeno in libro de vtilitate respirationis, capi-
te septimo teste, spiritus ex toto corpore eua-
cuet, adeoque vires debilitet, phlebotomiam
impedit. Nam plurimum & repente euacuare
periculosum est, inquit Hippocrat. libro secun-
do aphorism. 51.

Quintum, coitus : post quem prohibetur inci-
sio venæ, quod is corpus iam plus æquo excalfe-
cerit, vires deiecerit ac debilitarit. Porro quo-
nam modo Venere vires dissoluantur, diserte
admodum Galenus libro 1. de semine, capite 25.
his demonstrat verbis : Circa tempus, inquit,
concubitus testes ex venis seminarium humo-
rem, quantum eius in ipsis continetur, trahunt.
Est autem modicus hic, & ad roris similitudi-
nem sanguini ammixtus: huiusmodi autem illæ
opus habent. Violenter igitur eo per testiculos,
vtpote potentiori facultate præditos, quam ve-
næ detractæ, venæ ipsæ rursus à supra positis re-
uellunt : hæ vero rursus ab his quæ deinceps sitæ
sunt, deinde hæ rursus à vicinis, atque hoc fieri
non cessat, donec ad omnem corporis particu-
lam transumptio perueniat, adeo vt omnes to-
tius animalis partes proprio alimento euacuen-
tur. Reuellit enim semper id quod perfecte est
euacuatum, ab eo quod plus habet velut violen-
ter eripiens. Hoc igitur quum semper fiat, & om-
nia velut in choro inter se mutuo participant in-
tan-

tantum sane omnia vasa, ac partes totius animalis euacuari necesse est, donec fortissima ex omnibus pars depleatur. Neq; vero solam seminariam humiditatem ab omnibus animalis partibus auferri continget hoc tempore, sed etiam spiritum vitalem. Nam & hic ex arteriis vna cum seminali humiditate euacuatur. Quare nihil mirum est, immoderato coitu videntes imbecilliores reddi, à toto corpore vtroq; syncerissimo ablati, accedente insuper voluptate, quæ ipsa per se sufficiens est vitalem firmitatem dissoluere, adeo vt iam quosdam ex nimia voluptate ac iu-cunditate mortuos esse constet. Quæ omnia Marsilius Ficinus libro primo de sanitate tuenda, capite septimo, his etiam confirmat verbis: Venereus, inquit, coitus si vel paululum vires excesserit, subito exhaurit spiritus, præsertim subtiliores, cerebrumq; debilitat, labefactat stomachum atque præcordia, quo malo nihil ingenio aduersius esse potest. Curnam Hippocrates coitum comitali morbo similem iudicauit? nisi quia mentem, quæ sacra est, percellit, tantumq; obest, vt Auicenna in libro de animalibus dixerit: Si quid spermatis supra quam natura toleret, coitu profluat, obesse magis, quam si quadragies tantundem sanguinis emanarit, vt non iniuria prisçi Musas atq; Mineruam virgines esse voluerint. Plura de hoc lege apud Galenum, capite octuagesimosexto artis medicinalis, Paulum Æginetam libro primo, capite trigesimoquinto, & Aëtium lib. 3. cap. 8.

Sextum, ætas, vel maior vel minor, quam phlebotomiâ requirit: qualis est infantis, & senii. Horum omnium meminit Auicenna 4. 1. capite 20.

te 20. in hunc ferme modum scribens: Cauere debes à venæ sectione in complexione vehementis frigiditatis, & in regionibus fortis frigiditatis, & in hora fortis doloris, & post balneum resolutorium, & post coitum, & in ætate quæ est minor 14. annis, quanto plus poteris, & in ætate senum, quanto magis poteris: nisi in figura confusus fueris, & in soliditate musculorum & venarum amplitudine, & earum repletionem, & colorum rubedine: hos nanque ex adolescentibus & senibus phlebotomare audebis. Adolescentes tamen secundum ordinem ad phlebotomandum paulatim prouehere debes cum pauca minutione.

Septimum, morbus prolixus: virtus enim temporis tractu exoluta nō tolerat venæ sectionem, ut quæ à morbo plus faris iam debilitata phlebotomia facile exhauriretur. Galenus de curant. rat. per sang. miss. capite 20. Idem Auicenna etiam loco citato confirmat: In corporibus, iniquiens, quæ prolixas perpeffa sunt ægritudines, abstinendum à venæ sectione, nisi sanguinis affuerit corruptio, quæ ad hoc te perducatur: quoniam tunc sanguinis subtractione vteris.

Octauum, nimia potus repletio.

Nonum, largior cibi ingestio: sub qua inconcoctio, siue cruditas etiam comprehenditur: causa horum omnium est, ut ex Auicenna i. i. doct. 6. capite 3. colligitur, quod tria sint materiam attrahentia, loca scilicet inanita, membrorum caliditas, ac totius corporis habitus. Sanguis igitur si sic affectis mitteretur, venæ proprio & commo desituta nutrimento, quod nondum in

Aa

ven-

ventriculo ac hepate concoctum est attraherent: hoc vero in membra raptum non corrigeretur. Siquidem tertia concoctio, vt Galenus autor est, non emendat erratum secundę, nec secunda prima. Atque interim excrementorum copiam in corpore, ac inde tandem agritudines prouenire necesse est. Tanto igitur tempore differenda est phlebotomia, quantum satisfacere tum ad eorum concoctionem, tum vt excrementa descendant, videbitur.

Præstiterit tamen intemperantibus vinosisq; ac ventri gulęq; deditis, vt capite sexto libri de curand. rat. per sanguin. missionem Galeno visum est, à venę sectione in totum abstinere, vt quos neque purgatione, neq; sanguinis missione magnopere adiuueris. Nam per vitę intemperantiam, crudorum humorum copiam ocysissime colligunt: verum his ne manum quidem ad-mouere tentandum est. Quorsum enim attinet apud vulgum infamare præidia, quę multis fuisse salutis? Galenus libro vndecimo, capite nono, method. medend.

Decimum, fragilitas, id est, debilitas virtutis: quippe sanguine misso virtus semper iis extreme concidit, nec postea reuocari recolligiq; potest. Galen. cap. 6. de curand. rat. per sang. miss. & lib. 11. cap. 14. meth. med.

Vndecimum, os ventriculi supra modum sensibile: sub quo imbecillum etiam comprehenditur, & quod amara bile redundat: ob hæc enim multi in venę sectione ante iustam euacuationem per initia statim animo desistunt.

Porro os ventriculi magno sensu præditum esse ex eo maxime conicitur, inquit Auicenna, quod

quod acria mordaciaque citra offensionem non facile trāsglutiāt. Imbecillitatem arguit deiectione cibi potusque appetentia. Amara vero bilis redundantiam, oris amaritudo, nausæq; perseuerantes, & bilis frequētiore vomitus ostendunt, Hæ itaq; indicationes à sanguinis subtractione dehortantur. Siquidem humores venæ sectione exagitati sic affectis ad os ventriculi haud raro, ceu ad consuetum locum, confluunt: sed cum id membrum debilius iam sit, quàm ut tali humorum confluxui resistat, multa omnino ex sanguinis missione contrahunt mala. Et hæc vna causa est, cur multi ex ipsis animo liquantur. Bilis namque in stomachum refusa morfu suo cor nonnunquam ac cerebrum *eis supenitescit*, id est, in consensum trahit, syncopenq; parit, quandoque vero subitam etiam adfert mortem, Galenus libro 9. capite 5. method. meden. & Aui-cenna loco citato.

Duodecimum, nausæa: in hac enim si sanguis mitteretur, venæ exhaustæ prauam illam ac nauseosam ad se facile attraherent materiam. Neque ob dictas solum causas, sed ob alias etiam non paucas à phlebotomia interdum abstinemus.

Ac primo quidem ob *αἵματιος πόσις* mensiumque fluxum. Quod certe Galenus libro nono, capite quinto, method. medend. his innuere verbis voluit: Si tempore, inquit, mittendi sanguinis menses moueri cōtigerit, siue etiam hæmorrhoids sit reclusa, si inspecto fluentis impetu ipse satis fore videbitur, qui solus quod requiris, vacuet, naturæ rem omnem permittes: sin minus, tantum ipse detrahes, quo ex coniunctis ambo-

Aa 2 bus

bus perficiatur quod postulas. Nonnunquam tamen reuulsionis etiā causa in immodicis sanguinis è naribus, vtero, sede aut thorace eruptionibus venæ sectio citissime conspicuam adfert vtilitatem.

Deinde ob corporeæ constitutionis raritatē, hoc est, humidam calidamq; temperaturam. Eius enim substantia celerrime in ambientem dissipatur, alias in halitum sensibilem, alias in perspirationes, quæ visum fugiant, sed ratione deprehendantur. Itaque etiam huius causa aut potius venam non secabimus, aut parū detrahemus. Galenus libro nono, capite decimoseptimo method. medend.

Tertio, ob lentorem ac cruditatē humorum, hæc enim venæ sectione augentur. Vnde in diutinis morbis sanguinis missione vtendum non est, ne cruditas scilicet augeatur, virtus debilitetur, & morbus eosq; producat, vt nequaquam postea curari queat. Hinc præcipit Auicenna, vt in morbis chronicis pharmacia venæ sectioni præmittatur, & non contra, licet vtraque opus habeant agrotantes.

Cruditas porro humorū duabus potissimum de causis accidere solet. Primum quidem ob aggravantem humorum copiam, quæ innatum calorem velut suffocando in tantum debilitat, vt ipsos euincere postea nequeat. Et in hac phlebotomia vti licet, quemadmodum id ipsum Alexander Trallianus libro 9. capite 2. in curatione Anasaræ his confirmat verbis: Omnium curatio à vacuatione incipienda est, sed Ascitis quidem dicti aut Tympani à sola purgatione. Cui autem Anasarca nomen est, ea venæ sectionem inter-

interdum requirit, vt quæ ex sanguine frigido nascatur. Ac frigiditatis quidem ratione illa nō indiget, sed quoniam copię detractio naturam leuat, vt hæc minorem illam effectam facile superet, non alienum, sed rationi consentaneum est, hic quoq; venæ sectione vti. Videmus enim quod etiam ignis externus, cum à lignis viridibus propemodum extinguitur, refocillatur rursus si illa quæ ipsum suffocabant auferatur. Deinde vero ob caloris innati debilitatem, vt hominibus frigida naturæ, quales à diutino morbo conualescentes cumprimis sunt, & senes, phlebotomia ex vfu non est. Subtractio enim sanguine, qui fomes natiui caloris ac vitæ thesaurus est, necesse est vt corpus vehementius refrigeretur, humorumq; cruditas augeatur. Sanguis igitur ipsis, vt humores concoquat & euincat, relinquendus est. Quinetiā post *χολεγεα* diutinos vomitus, *διαρροιας*, inedia, vigiliæ, labores vehementiores, & vno verbo, post omnia quæ corpus impensius calfaciunt exiccantq; ac vires dissoluunt, à venæ sectione abstinendum, vt copiose admodum docet Rhazes libro 6. capite 11. ad Almanforem.

QVÆ CIRCA VENÆ SECTIONEM obseruanda.

CAPVT XCVI.

Hæc facienda tibi quando vis phlebotomari,
 Vel quando minui, fueris vel quando minutus,
 Vntio siue lauacrum & potus, fascia, motus,
 Debent non fragiliti tibi singula menteteneri.

Quinq; in sanguinis missione obseruanda es-

Aa 3

se